

Кужда Тетяна
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Tetiana Kuzhda
Cand. of Ec. Sc., Docent
Associate Professor of the Management and Administration Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ

THE BUDGET PROCESS IN THE PUBLIC FINANCE MANAGEMENT

Бюджетний процес відіграє надзвичайно важливу функцію у системі публічного управління державними коштами та коштами місцевого самоврядування, оскільки ґрунтується на законодавчо затверджених процедурах формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів. Основою системи бюджетування є бюджетний процес, який трактується Бюджетним Кодексом України як «регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства» [1].

У рамках системи бюджетування здійснюється весь бюджетний процес, який охоплює окремі етапи. Формування проекту бюджету посідає першочергове місце в системі бюджетування та управлінні публічними фінансами. Даний процес передбачає аналізування бюджетних запитів (підготовлених головними розпорядниками коштів) публічними органами влади на предмет їх відповідності меті, пріоритетності, цільового розподілу бюджетних коштів. Після проведеного аналізування керівники місцевих органів влади отримують певні результати, які слугують основою для прийняття публічного рішення щодо включення бюджетного запиту до проекту місцевого бюджету. Далі, проект такого бюджету направляється до розгляду на відповідній місцевій раді. В процес формування проекту бюджету задіяно систему органів управління публічними фінансами: Міністерство фінансів України, місцеві фінансові органи, Кабінет Міністрів України та ін. [2].

На етапі розгляду та прийняття рішення про бюджет керуються проектом закону про держбюджет, розрахунками прогнозу величини міжбюджетних трансфертів, методикою їхнього визначення та іншими показниками, необхідними для формування бюджету. В осінньому періоді поточного року здійснюється підготовка проекту рішення про місцевий бюджет. Під час розгляду проекту бюджету та затвердження рішення по ньому ОМС та місцеві органи виконавчої влади враховують індикатори результативності бюджетних програм, економічний ефект в розрізі галузей, критерії оцінювання соціальної ефективності, порядок розрахунків видатків у складі бюджету. В процес розгляду проекту бюджету та затвердження рішення задіяно такі органи управління публічними фінансами як місцеві ради, обласні, міські, районні, селищні та сільські ради та ін. [2].

Наступним етапом у системі бюджетування та управлінні публічними фінансами є процедура виконання бюджету, яку здійснюють такі органи публічної влади як місцеві держадміністрації, виконавчі органи відповідних рад місцеві фінансові органи. Останні мають повноваження із організації та управління виконанням бюджету на місцевому рівні, координування діяльності усіх учасників бюджетного процесу, які стосуються способів та методів виконання бюджету. Бюджет виконується за видатковою складовою, тому на даному етапі: 1) встановлюють величину асигнувань з бюджету, яка направляється до розпорядників коштів; 2) затверджують відповідну кошторисну документацію розпорядників бюджетних коштів; 3) беруть на себе публічні зобов'язання; 4) проводять публічну закупівлю товарів,

отримують послуг; 5) здійснюють розрахунки та платежі, використовують придбані товари, роботи та послуги для виконання усіх бюджетних програм та підпрограм [3].

Бюджетний розпис є документом, затвердженим керуючим місцевого фіноргану за яким проводиться виконання місцевого бюджету. В процес виконання бюджету задіяно такі органи управління публічними фінансами як фінансові органи місцевого рівня, держадміністрації та виконавчі органи, державне казначейство та органи казначейства на місцях та ін. [3].

Готування та розгляд звітності про виконання бюджету є одним із важливих етапів в системі бюджетування та управлінні публічним фінансами. Звітність є контролюючим інструментом, за допомогою якої проводиться оцінка ефективності використання бюджетних коштів публічними органами влади (місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування). Провідна роль у підготовці звітності належить територіальним органам казначейства, які формують та представляють на розгляд місцевим фінорганам розрахункові фінансові баланси, звітність про виконання бюджетів та інші фінансові документи.

Згідно Бюджетного кодексу існує порядок для формування звітності про виконання публічного бюджету: органи казначейства складають та подають зведену звітність місцевим фінорганам, фінансовим органам державних адміністрацій та виконавчих органів рад; органи, які здійснюють процес контролю надходжень та їхнього використання, готують та подають звіти місцевим фінорганам. Звітність про виконання бюджету подається щомісяця, щокварталу та щороку, а її перевірку здійснює комісія з питань бюджету. Після такої перевірки відбувається затвердження річного звіту про виконання бюджету [3].

Система бюджетування та управління публічними фінансами регулюється бюджетним регламентом, який визначає порядок, процедури і терміни формування, розглядання, затвердження бюджету, а також організації його виконання. За допомогою бюджетного регламенту здійснюється розмежування функцій органів державної та місцевої влади, закріплюються види документації, яка потрібні для бюджетного процесу, встановлюється сфера відповідальності органів за порушення такого регламенту [4].

Враховуючи війну в країні, розробка проєктів місцевих бюджетів відбуватиметься дещо спрощено, зокрема без складання прогнозу місцевого бюджету. Проєкт місцевого бюджету на 2024 рік повинен враховувати розрахунки місцевих фінансових органів, бюджетні запити головних розпорядників та показники, які стосуються місцевих бюджетів та, які будуть закладені у проєкт державного бюджету на 2024 рік. Для врахування особливостей формування місцевих бюджетів, які надало Міністерство фінансів, учасникам бюджетного процесу на місцевому рівні рекомендовано в повному обсязі використовувати Інформаційно-аналітичну систему управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів “LOGICA” для обміну даними між собою під час підготовки всіх документів, які використовуються у бюджетному процесі [5].

Перелік використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012542?an=963>
2. Бліщук К. М. Особливості управління публічними фінансами у воєнний період. Ефективність державного управління. 2023. №70/71. С. 62-67.
3. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП “Інформ.-аналіт. Агентство”. 2019. 304 с.
4. Юшко С. В. Бюджетна система : підручник. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2018. 382 с.
5. Левадська Ю. Проєкт місцевого бюджету на 2024 рік: складання розрахунку. URL: <https://dzplatforma.com.ua/article/16354-proekt-mistseвого-byudzhetu-na-2024-rik-skladannya-rozrakhunku#ancex5>